

ศิลปะการประพันธ์ในวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง(หน)

นายวราเมษ วัฒนไชย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-3364-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ART OF WRITING IN THE POETRY OF CHAO PHRAYA PHRAKHLANG (HON)

Mr. Warames Wattanachai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

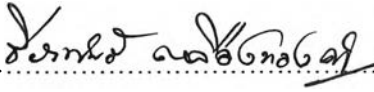
Chulalongkorn University

Academic Year 2005

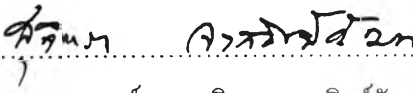
ISBN 974-14-3364-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ศิลปะการประพันธ์ในวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง(หน)
โดย นายวราเมษ วัฒนไชย
สาขาวิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์

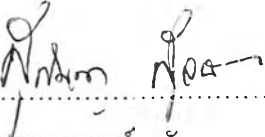
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

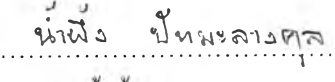

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุกัญญา สุจฉายา)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. น้ำผึ้ง ปัทมะกลางกุล)

วราเมษ วัฒนไชย : ศิลปะการประพันธ์ในวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

THE ART OF WRITING IN THE POETRY OF CHAO PHRAYA PHRA KHLANG (HON)

อ. ที่ปรึกษา: ศศ. อารดา กิระนันท์ ; ๑๘๓ หน้า. ISBN ๙๗๔-๑๔-๓๓๖๔-b.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งที่จะศึกษาศิลปะการประพันธ์ร้อยกรองในวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เพื่อแสดงให้เห็นว่า วรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มีลักษณะเด่นในด้านศิลปะการประพันธ์ทั้งในด้านเสียง คำ และการพรรณนาความซึ่งก่อให้เกิดทั้งความไพเราะและความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ

ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ทั้งหมด ๑๐ เรื่อง ได้แก่ ลิลิตเพชรมงกุฎ อิเหนาคำฉันท์ กลอนและร่ายจารึกเรื่องสร้างภูเขาที่วัดราชคฤห์ โคลงพยุหยาตราเพชรพวง ลิลิตศรีวิชัย ชาดก ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์กุมารและกัณฑ์มัทรี สมบัติอมรินทร์คำกลอน กาถิกกลอนสุภาพ เพลงยาวเล่นว่าความ และเพลงยาวปรารภถึงเรื่องวิญญูสงสาร

จากการศึกษา ปรากฏว่า เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ใช้รูปแบบคำประพันธ์หลากชนิด แต่ละชนิดแต่งได้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ และยังคงเด่นด้วยการเลือกสรรคำที่นำมาร้อยกรองได้กลมกลืนกับเนื้อหา ส่งสัมผัสได้ไพเราะพอเหมาะพอควร ก่อให้เกิดลีลาและจังหวะในคำประพันธ์ที่หลากหลายด้วยเช่นกัน ในขณะที่เดียวกัน กวีก็ใช้คำที่ง่าย แต่ไพเราะและสื่อความ ได้ชัดเจนด้วย

กวีเพิ่มความไพเราะให้คำประพันธ์ด้วยการเล่นเสียง และ การเล่นคำ การเล่นเสียงนั้น กวีนิยมเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะในลักษณะของสัมผัสคู่อย่างกว้างขวางในคำประพันธ์แทบทุกชนิด ส่วนการเล่นคำ กวีนิยมเล่นคำซ้ำ คำซ้อน และคำพ้อง การเล่นเสียงเล่นคำปรากฏชัดเจนในการใช้กลบท ซึ่งกลบทของท่านส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการเพิ่มบังคับสัมผัสคู่และการซ้ำคำ อันเป็นลักษณะเด่นในศิลปะการประพันธ์ของท่านนั่นเอง ศิลปะการประพันธ์เหล่านี้ก่อให้เกิดทั้งความไพเราะ และช่วยเสริมความหมายของคำประพันธ์นั้นๆ ให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น

กวีได้นำการเล่นเสียงเล่นคำและศิลปะการประพันธ์อื่นๆ เช่น ความเปรียบ มาใช้ในการพรรณนาความ โดยผ่านลีลาเสาวราณี นารีปราโมทย์ พิโรชวาที และสัลลาปังคพิไสย์ อันแสดงให้เห็นว่า ศิลปะการประพันธ์เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การพรรณนาความมีความดีเด่นทั้งในด้านความไพเราะ การสร้างจินตภาพ และให้ความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ

ภาควิชา ภาษาไทย

สาขาวิชา ภาษาไทย

ปีการศึกษา ๒๕๔๘

ลายมือชื่อนิสิต..... วราเมษ วัฒนไชย
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อ. อารดา กิระนันท์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

#4580214722 : MAJOR THAI

KEY WORD: THE ART OF WRITING / POETRY/ CHAO PHRAYA PHRAKHLANG (HON)

WARAMES WATTANACHAI : THE ART OF WRITING IN THE POETRY OF CHAO PHRAYA PHRAKHLANG (HON). THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. ARADA KIRANANDANA. 183 pp. ISBN: 974-14-3364 -6.

This research aims at studying the art of writing of Chao Phraya Phra Klang (Hon)'s poetical works in order to illustrate the outstanding characteristics of the usage of sounds, words and description that creates a harmonious beauty in his works.

The researcher has studied 10 poetical works of *Chao Phraya Phra Klang (Hon)*; *Lilit Petch Mongkut*, *Inao Kham Chan*, *Klon Lae Rai Jaruek Rueang Sang Phu Kao thi Wat Ratchakrue*, *Klong Payuhayattra Petch Puang*, *Lilit Srivichai Jataka*, *Rai Yao Vessantara Jataka Kanda Kumara* and *Kanda Matsi*, *Sombat Amarin Khamklon*, *Kakie Klon Supap*, *Pleng Yao Len Wa Khwam* and *Pleng Yao Prarop Thung Ruang Vatta Samsara*.

It is clear that Chao Phraya Phra Klang (Hon) uses various types of verse-form, all of them are precise and correct. The language use in his poetry are suitable for the content with pleasant rhymes and melodies. Moreover, the poet uses simple words which are melodious and comprehensive.

The poet enhances the beauty of his works by using homonyms and synonyms. The use of homonym, the poet often uses the alphabets rhyme in the form of couple rhyme words in every type of meters. The using of synonyms, the poet often usage reduplicated words, paring words and synonyms. The homonym and synonym often appears in special meter. Mostly from adding rhyme and repetition which is a distinguished characteristics of his works.

In his poetic description, the poet also employs four styles of Thai poetic expression that are the expression of the beauty praising, of courting, of anger and of sorrow. It is clear that the art of writing is a distinguished device in contributing an excellence of his poetic expression in all his works.

Department Thai
Field of study Thai
Academic year 2005

Student's signature.....*Warames Wattanachai*
Advisor's signature.....*Arada Kiranandana*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงของผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา
กีระนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้โอกาส ให้คำแนะนำและให้ความเมตตาเสมอมา ผู้วิจัยขอ
กราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา รอง
ศาสตราจารย์สุกัญญา สุนทรยา และอาจารย์ ดร. น้ำผึ้ง ปัทมะกลางกกุล ที่กรุณาให้กำลังใจ
ให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และที่ ๆ ทุกคนที่สนับสนุนกำลังใจและกำลังใจ
โดยตลอดการศึกษา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งขอขอบคุณที่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกคนในภาควิชาภาษาไทย
ที่เป็นกำลังใจตลอดมา

นอกจากนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณครูอาจารย์ และเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ในภาควิชา
ภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คุณครูและพี่น้องในชุมนุมดนตรีไทย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วงดนตรีไทยชาวเกาะ และสมาคมศิลปะเพื่อเยาวชน สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ และถามไถ่ด้วยความ
ห่วงใยเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๗
๑.๔ สมมติฐานของการวิจัย.....	๗
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย.....	๗
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๘
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๘
๒ ภูมิหลังวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง(หน).....	๕
๒.๑ ลิลิตเพชรมงกุฎ.....	๕
๒.๒ อิเหนาคำฉันท์.....	๑๔
๒.๓ สมบัติอมรินทร์คำกลอน.....	๑๖
๒.๔ กาพย์กลอนสุภาพ.....	๑๘
๒.๕ ลิลิตพยุหยาตราเพชรพวงหรือ โคลงพยุหยาตราเพชรพวง.....	๒๒
๒.๖ ลิลิตพระศรีวิชัยชาดก.....	๒๖
๒.๗ ร่ายยาวเวสสันดรชาดกกัณฑ์กู่มารและกัณฑ์มัทรี.....	๓๑
๒.๘ กลอนและร่ายจารึกเรื่องสร้างภูเขาวัดราชคฤห์.....	๓๔
๒.๙ เพลงยาวปรารภถึงเรื่องวิภูสงสาร.....	๓๖
๒.๑๐ เพลงยาวว่าความ.....	๓๗
๓ ลักษณะเด่นของการเล่นเสียงเล่นคำในวรรณคดีร้อยกรองของ เจ้าพระยาพระคลัง(หน).....	๔๐

๓.๑	ความดีเด่นตามรูปแบบฉันทลักษณ์ที่หลากหลายในวรรณคดีร้อยกรอง ของเจ้าพระยาพระคลัง(หน).....	๔๑
๓.๑.๑	กาพย์.....	๔๑
๓.๑.๒	ฉันท.....	๔๖
๓.๑.๓	ร่าย.....	๕๓
๓.๑.๔	โคลง.....	๕๗
๓.๑.๕	กลอน.....	๖๒
๓.๒	การเล่นเสียงและคำในวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง(หน).....	๖๕
๓.๒.๑	การเล่นเสียงวรรณยุกต์.....	๖๖
๓.๒.๒	การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ.....	๗๐
๓.๒.๓	การเล่นคำซ้ำ.....	๗๒
๓.๒.๔	การเล่นคำซ้อน.....	๗๗
๓.๒.๕	การเล่นคำพ้อง.....	๘๑
๓.๓	กลบทในวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง(หน).....	๘๒
๓.๓.๑	กลบทที่บังคับเสียง.....	๘๕
๓.๓.๒	กลบทที่บังคับคำ.....	๙๓
๓.๔	ความหมายอันเกิดจากการใช้กลบทในวรรณคดีร้อยกรองของ เจ้าพระยาพระคลัง(หน).....	๑๐๐
๓.๔.๑	ความหมายอันเกิดจากกลบทที่เล่นเสียงวรรณยุกต์.....	๑๐๐
๓.๔.๒	ความหมายอันเกิดจากกลบทที่เล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ.....	๑๐๒
๓.๔.๓	ความหมายอันเกิดจากกลบทที่บังคับซ้ำคำ.....	๑๐๔
๔	ลักษณะเด่นในพรรณนาโวหารในวรรณคดีร้อยกรองของเจ้าพระยาพระคลัง(หน).....	๑๑๖
๔.๑	เสาวรจนี.....	๑๒๑
๔.๒	นารีปราโมทย์.....	๑๕๐
๔.๓	พิโรธวาที.....	๑๕๘
๔.๔	สัลลาปังคพิไสย์.....	๑๖๓
๕	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๑๗๖
	รายการอ้างอิง.....	๑๘๐
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	๑๘๓